

Patrycja Beba✉, Julita Jezierska

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

Czynniki wpływające na brak zakupu ubezpieczeń rolnych na przykładzie powiatu wągrowieckiego

Streszczenie. Celem artykułu była identyfikacja kluczowych czynników wpływających na brak ochrony ubezpieczeniowej w gospodarstwach rolnych. W pracy przedstawiono wyniki badań ankietowych przeprowadzonych w grupie rolników z powiatu wągrowieckiego. Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że rolnicy często ograniczają zakres ochrony ubezpieczeniowej gospodarstwa do niezbędnego minimum, a decyzja o zakupie odpowiedniej polisy jest uwarunkowana wieloma czynnikami. W zależności od rodzaju ubezpieczenia głównymi czynnikami determinującymi brak zakupu polisy są złe doświadczenia z zakładami ubezpieczeniowymi, zbyt wysoka składka ubezpieczeniowa, zbyt niskie odszkodowanie czy po prostu przekonanie, że polisa jest niepotrzebna.

Słowa kluczowe: gospodarstwo rolne, brak ochrony ubezpieczeniowej, zarządzanie ryzykiem, rolnicy

Wstęp

Działalność rolnicza, tak jak każda inna działalność gospodarcza, wiąże się z ryzykiem występowania niemożliwych do zaplanowania negatywnych skutków podejmowanych działań. Jest to wynikiem istnienia różnego rodzaju ryzyka, które towarzyszą każdej działalności ludzkiej (Laska i Wicki, 2012). Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka może doprowadzić do zmniejszenia wielkości produkcji oraz dochodów uzyskiwanych przez producentów rolnych. Dział gospodarki jakim jest rolnictwo boryka się z wieloma rodzajami ryzyka, których pojawienie się może źle oddziaływać na podjęte działania, a w ostateczności może również przyczyniać się do zmniejszenia ich efektywności. W związku z powyższym istnieje konieczność właściwego zarządzania ryzykiem, przez co należy rozumieć analizowanie, eliminowanie oraz ograniczanie ryzyka. Wśród najbardziej popularnych i najskuteczniejszych narzędzi zmniejszania strat powstałych w gospodarstwach rolnych wymienia się ubezpieczenia. W Polsce wyróżnia się dwie grupy ubezpieczeń skierowanych do rolników: ubezpieczenia obowiązkowe oraz takie, których zakup ma charakter całkowicie dobrowolny. Rolnicy jednak nie zawsze chętnie korzystają z oferty

towarzystw ubezpieczeniowych. Kurdyś-Kujawska (2017), Czuba (2020) czy Nurzyńska (2024) wskazują, że nieustannie zakres korzystania z ubezpieczeń w segmencie rolnym jest niezadowolający.

Celem przeprowadzenia badania była identyfikacja kluczowych czynników wpływających na brak ochrony ubezpieczeniowej w gospodarstwach rolnych.

Ubezpieczenia rolne w Polsce

Ubezpieczenia są jedną z najbardziej skutecznych form finansowania negatywnych skutków zdarzeń losowych zachodzących w działalności rolnej. Mimo słabych stron, którymi charakteryzują się usługi ubezpieczeniowe, czyli m.in. nieubezpieczalność niektórych rodzajów ryzyka oraz odmowa zapewnienia ochrony ubezpieczeniowej przez zakład ubezpieczeń, można wymienić wiele korzyści wynikających z zakupu ubezpieczenia. Wśród głównych korzyści z posiadania ubezpieczeń skierowanych dla rolników wymienia się (Organization for Economic Cooperation and Development, 2000):

- gwarancję dodatkowego zabezpieczenia i lepszą wypłacalność,
- stabilizację dochodów – wypłata odszkodowania umożliwia dalsze prowadzenie gospodarstwa bez konieczności zaciągania kredytów na pokrycie strat,
- wzrost wiarygodności wypłacalności w sytuacji, kiedy konieczne byłoby poszukiwanie źródeł finansowania w postaci kredytu,
- możliwość stosowania nowych technologii produkcyjnych (rolnik nie musi martwić się o negatywne skutki ryzyka),
- pewność wypłaty odszkodowania z zawartej przez rolnika umowy ubezpieczenia.

Obecnie w Polsce występuje obowiązek wykupu ubezpieczenia budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego od ognia i innych zdarzeń losowych oraz odpowiedzialności cywilnej (OC rolnika) z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego. Artykuł 10c ustawy o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich (Ustawa z dnia 7 lipca 2005, 2005) wprowadził również na rolników, którzy uzyskali płatności bezpośrednie, obowiązek ubezpieczenia upraw rolnych od ryzyka zaistnienia szkody spowodowanej przez powódź, grad, suszę, a także ujemne skutki przezimowania i przymrozki wiosenne. Ochroną ubezpieczeniową powinno zostać objęte min. 50% powierzchni upraw od co najmniej jednego z wymienionych rodzajów ryzyka. Oferta zakładów ubezpieczeniowych obejmuje jednak znacznie więcej produktów niż te, których wykup przez rolników jest obligatoryjny. Wśród nich można wyróżnić m.in.: ubezpieczenia mienia ruchomego, urządzeń rolniczych, maszyn, inwentarza żywego oraz upraw.

Materiał i metoda badań

Przedstawione wyniki badań zostały opracowane na podstawie bezpośredniego wywiadu z właścicielami gospodarstw rolnych na podstawie kwestionariusza ankietowego. Badaniem zostało objętych 18 gospodarstw położonych w powiecie wągrowieckim w województwie wielkopolskim. Wszystkie badane jednostki były gospodarstwami prowadzonymi bezpośrednio przez ich właścicieli i członków ich rodzin. Respondentami w badaniu ankietowym byli właściciele gospodarstw rolnych, którzy podejmują decyzje

dotyczące wyboru i ewentualnego zakupu ubezpieczeń dla swoich gospodarstw. Badanie zostało zrealizowane w 2024 roku, a odpowiedzi dotyczą 2023 roku. Kwestionariusz ankietowy obejmował dwie części:

- metryczkę dotyczącą rodzaju prowadzonej działalności rolniczej, struktury produkcji czy cech respondentów,
- pytania właściwe dotyczące opinii respondentów na temat ubezpieczeń rolnych, posiadanych przez nich produktów ubezpieczeniowych czy czynników, które w głównej mierze wpłynęły na zakup przez nich produktów ubezpieczeniowych bądź jego brak.

Charakterystyka grupy badawczej

W badaniu udział wzięli właściciele 18 gospodarstw rolnych. Wśród ankietowanych zdecydowaną większość stanowili mężczyźni. Respondenci miescili się w przedziale wiekowym 23-65 lat, a średnia wieku wyniosła około 42 lat. Przeważająca część ankietowanych rolników miała wyższe wykształcenie rolnicze (około 40% respondentów). Rolnicy z wykształceniem średnim rolniczym stanowili 33% badanych, a 28% miało wykształcenie zasadnicze zawodowe rolnicze.

Głównym źródłem dochodu każdego z rolników był dochód z gospodarstwa. Większość ankietowanych rolników prowadziła produkcję wielokierunkową, dwóch było natomiast nastawionych wyłącznie na produkcję roślinną. Spośród 16 gospodarstw prowadzących produkcję zwierzęcą najwięcej rolników utrzymywało w swoim gospodarstwie bydło – 38%, a 25% trzodę chlewną. Produkcją mleka zajmowało się natomiast 31% ankietowanych. Zaledwie 6% rolników stawiało jednocześnie na chów trzody chlewnej, bydła oraz produkcję mleka.

Badaniem zostały objęte gospodarstwa rolników indywidualnych, których powierzchnia gospodarstwa przekraczała 5 ha. W strukturze powierzchniowej użytków rolnych dominowały gospodarstwa o powierzchni 31-70 ha (tab. 1). Wśród analizowanych gospodarstw 11% ma powierzchnię przekraczającą 120 ha. Najmniejsze analizowane gospodarstwo zajmuje powierzchnię 22 ha, a największe 300 ha. Średnia powierzchnia badanych gospodarstw wynosi 69,03 ha.

Tabela 1. Struktura powierzchniowa badanych gospodarstw rolnych

Struktura badanych gospodarstw rolnych					
Powierzchnia [ha]	poniżej 31	31-70	71-120	powyżej 120	ogółem
Udział [%]	22	50	17	11	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Ze struktury gruntów ornych (tab. 2) wynika, że ponad połowę powierzchni zasiewów stanowią zboża, w dalszej kolejności kukurydza i rzepak. Jak wynika z przedstawionych danych, niespełna 80% powierzchni upraw analizowanych gospodarstw zostało ubezpieczone. Największy odsetek ubezpieczonej powierzchni stanowiły zasiewy rzepaku

(96,8%), który jest w znacznym stopniu narażony na ryzyko wystąpienia przymrozków wiosennych. Rolnicy zadeklarowali również, że ubezpieczają zdecydowaną większość powierzchni upraw zbóż (84,8%) czy kukurydzy (77,8%). Powierzchnia uprawy buraków cukrowych została objęta ochroną ubezpieczeniową w niespełna 25%.

Tabela 2. Ubezpieczenie powierzchni gruntów ornych badanych gospodarstw według rodzaju upraw

Wyszczególnienie	Grunty orne					
	ogółem	w tym:				
		zboża	kukurydza	groch	rzepak	buraki cukrowe
Powierzchnia [ha]	1107,5	638,0	211,5	1,7	155,0	101,3
Powierzchnia ubezpieczona [ha]	879,5	541,0	164,5	0,0	150,0	24,0
Udział ubezpieczonej powierzchni w ogólnej powierzchni [%]	79,4	84,8	77,8	0,0	96,8	23,7

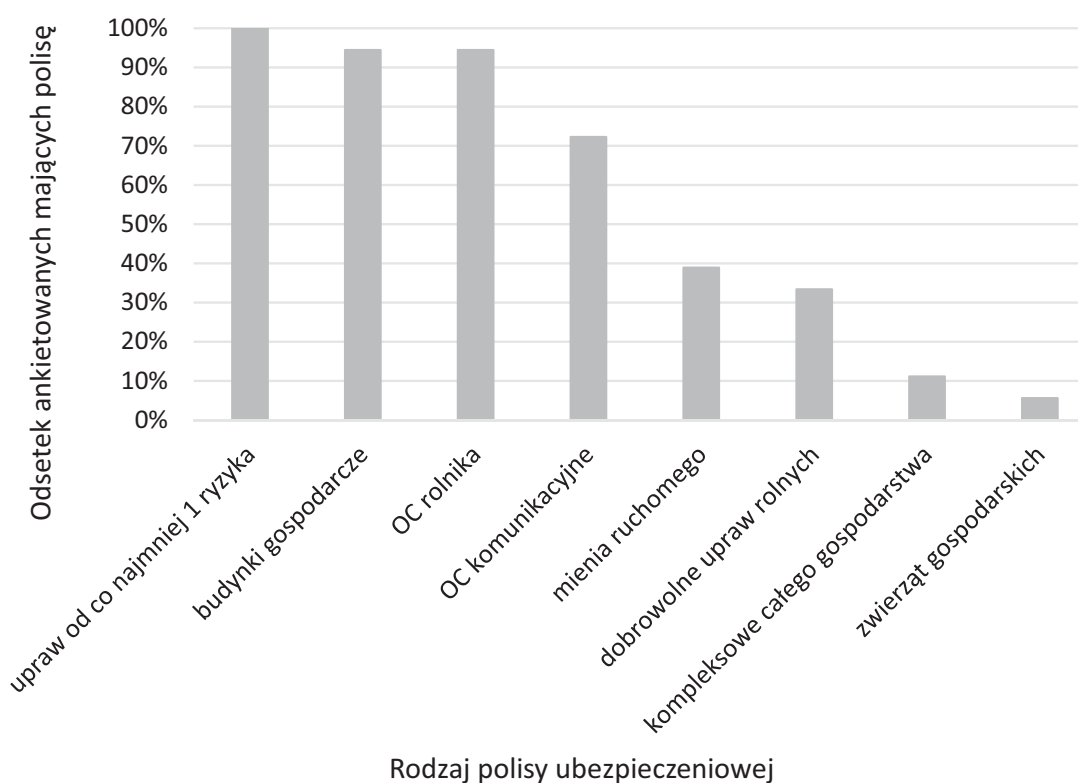
Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Wyniki badań i dyskusja

Zakup produktów ubezpieczeniowych jest procesem, na który wpływa wiele czynników. Czuba (2020) wymienia wśród nich m.in. dotychczasowe doświadczenia rolnika czy otrzymane przez niego informacje na temat rynku ubezpieczeń. Również działalność zakładów ubezpieczeniowych jest nie bez znaczenia dla podjęcia decyzji o zakupie. W literaturze zagranicznej wśród czynników mających wpływ na popyt na ubezpieczenia rolne wymienia się wiek, dochód rolnika, wielkość gospodarstwa (Stojanović i in., 2019), prawdopodobieństwo realizacji ryzyka (Knapp i in., 2021), przejrzystość rynku ubezpieczeniowego (Linhoff i in., 2023), udział dochodów pozarolniczych w gospodarstwie domowym rolnika (Njegomir i Demko-Rihter, 2018), stosunek ceny do wysokości świadczenia (Stoeffler and Opuz, 2022), prawdopodobieństwo utraty powyżej 20% produkcji (Kislingerová i Jindřich, 2022) oraz wiele innych.

W wyniku przeprowadzonych badań można stwierdzić, że rolnicy mimo prawnego obowiązku nie zawsze dokonują zakupu obligatoryjnych ubezpieczeń (rys. 1). Jedynie 94% ankietowanych miało wykupione polisę ubezpieczenia budynków gospodarczych i OC rolnika. Posiadanie ubezpieczenia może być skontrolowane przez stosowne organy (m.in. wójta, burmistrza), jednak, jak wskazują Grodź i Gajda (2012), w rolnictwie odnotowuje się słabą egzekucję przepisów w tym zakresie. Może to wynikać z obawy rządzących przed utratą głosów w wyborach ze strony rolników, na których została nałożona kara za brak polisy. Zdaniem Stempla (2010) zakup obowiązkowej polisy OC rolnika najczęściej jest dokonywany przez osoby z dużym stażem pracy w rolnictwie. Osoby takie mają świadomość ryzyka, które wiąże się z pracą w gospodarstwie rolnym i szkód, jakie można wyrządzić osobom trzecim.

Analizując z kolei stopień wykorzystania dobrowolnych ubezpieczeń rolnych, odnotowuje się znacznie mniejszy odsetek wykupionych przez rolników polis (rys. 1). Wśród rolników, którzy korzystają z dobrowolnych ubezpieczeń rolnych, największą popular-

Rysunek 1. Rodzaje ubezpieczeń, z których korzystają ankietowani rolnicy

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

nością cieszyło się ubezpieczenie OC komunikacyjne, które miało ok. 70% ankietowanych. Jedna trzecia ankietowanych gospodarstw miała ubezpieczenie mienia ruchomego czy dobrowolne ubezpieczenie upraw. Najmniej popularnym ubezpieczeniem okazało się ubezpieczenie zwierząt gospodarskich. Dwaj respondenci zdecydowali się na zakup kompleksowego ubezpieczenia całego gospodarstwa. Były to największe powierzchniowo gospodarstwa wśród badanych gospodarstw. Ich powierzchnia wynosiła 150 i 300 ha. Wyniki przeprowadzonych badań wskazują na zależność, że im większe gospodarstwo, tym szerszy zakres wykorzystania ubezpieczeń dobrowolnych. Zależność między powierzchnią gospodarstwa a poziomem korzystania z ubezpieczeń potwierdzają również m.in. Stempel (2010) i Strupczewski (2016). Kurdyś-Kujawska i Sompolska-Rzechuła (2016) dowodzą w swoich badaniach, że ubezpieczenia są wręcz stymulantą rozwoju gospodarstw rolnych. Producenci rolni, którzy mają wykupioną ochronę ubezpieczeniową, cechują się większym doświadczeniem niż nieubezpieczeni rolnicy. Poprzez wykup odpowiednich polis są w stanie stabilizować swoje dochody oraz mają lepszy dostęp do usług finansowych, co pozwala im angażować się w działania charakteryzujące się większym ryzykiem.

W kolejnym etapie ankietowani mieli wypowiedzieć się na temat czynników, które spowodowały, że zdecydowali się na zakup ubezpieczenia obowiązkowego w swoim gospodarstwie (tab. 3). Najwyżej ocenianą odpowiedzią była po prostu ich obowiązkowość. Poza obligatoryjnością wykupu polisy, dużą rolę w podjęciu decyzji o zakupie odgrywa

również zapewnienie bezpieczeństwa. Rolnicy są coraz bardziej świadomi tego, że wykupienie ubezpieczeń jest ważną częścią każdego gospodarstwa. Zapewniając gospodarstwu ochronę ubezpieczeniową, nie tylko spełniają swój obowiązek, ale jednocześnie chronią je przed nieprzewidywanymi zdarzeniami losowymi, na które bardzo często nie mają żadnego wpływu. Wysoka świadomość ubezpieczeniowa ankietowanych, a co za tym idzie – umiejętność oceny korzyści płynących z uczestnictwa w systemie ubezpieczeń rolnych i ostatecznie zakup polisy ubezpieczeniowej, mogą być determinowane przez poziom wykształcenia właściciela gospodarstwa rolnego. Grupę respondentów w 40% stanowiły bowiem osoby z wykształceniem wyższym rolniczym, kolejne 33% – średnim rolniczym. Na zależność tę wskazują również inni autorzy, m.in. Falola, Ayinde i Agboola (2013), Ellis (2016) czy Kurdyś-Kujawska (2017). Najmniejszy wpływ na zakup obowiązkowego ubezpieczenia przez respondentów miała namowa agenta ubezpieczeniowego. Może wynikać to z faktu, że rolnicy często nie mają zaufania do firm ubezpieczeniowych (Wicka, 2014), a warunki ubezpieczenia nie są tłumaczone rolnikowi wystarczająco zrozumiale.

Tabela 3. Czynniki mające wpływ na zakup ubezpieczenia obowiązkowego przez respondentów

Czynnik	Średnia ocena w skali od 1 do 5	Liczba rolników wystawiających ocenę				
		1	2	3	4	5
Obowiązkowość ubezpieczenia	5,00	0	0	0	0	18
Zapewnienie bezpieczeństwa w gospodarstwie	4,22	0	0	4	6	8
Niska składka	3,61	0	0	11	3	4
Namowa agenta ubezpieczeniowego	1,38	14	1	3	0	0

Skala od 1 (bardzo słaby czynnik) do 5 (bardzo silny czynnik).

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Czynnikiem, który w największym stopniu wpływał na decyzję o zakupie ubezpieczenia dobrowolnego przez ankietowanych rolników, były wcześniejsze negatywne doświadczenia w postaci wystąpienia szkody w gospodarstwie (tab. 4). Świadczy to o tym, że niestety rolnicy często dopiero po zaistnieniu szkody uświadamiają sobie potrzebę posiadania ubezpieczenia. Kolejnym najwyżej ocenianym czynnikiem było „zapewnienie bezpieczeństwa w gospodarstwie”. Rolnicy w Polsce w procesie zarządzania ryzykiem często decydowali się na bierne metody jego ograniczania, wybierając dywersyfikację produkcji rolniczej czy po prostu unikanie działalności o wysokim ryzyku (Sulewski, 2010). Przeprowadzone badania pokazują, że rolnicy są coraz bardziej świadomi tego, że ubezpieczenie stanowi jedyny skuteczny sposób zabezpieczenia ich produkcji i majątku przed różnymi nieprzewidywanymi zdarzeniami. Dzięki temu mogą bez obaw podejmować bardziej ryzykowne, a jednocześnie zyskowniejsze dla prowadzonego gospodarstwa działania. Nie największy, jednak nadal istotny wpływ na zakup ubezpieczenia dobrowolnego wywierała również cena polisy. Najniżej ocenianym czynnikiem była namowa agenta ubezpieczeniowego. Można zatem stwierdzić, że ankietowani najczęściej samodzielnie decydowali o zakupie dobrowolnych ubezpieczeń rolnych, bez konieczności dodatkowej namowy osób trzecich.

Tabela 4. Czynniki mające wpływ na zakup ubezpieczenia dobrowolnego przez respondentów

Czynnik	Średnia ocena w skali od 1 do 5	Liczba rolników wystawiających ocenę				
		1	2	3	4	5
Wcześniejszy wypadek lub sytuacja	4,94	0	0	0	1	17
Zapewnienie bezpieczeństwa w gospodarstwie	4,38	0	0	3	5	10
Niska składka	2,88	0	4	12	2	0
Namowa agenta ubezpieczeniowego	1,38	11	7	0	0	0

Skala od 1 (bardzo słaby czynnik) do 5 (bardzo silny czynnik).

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

W kolejnym pytaniu poproszono rolników o wskazanie czynników, które ich zdaniem mają wpływ na decyzję o braku zakupu konkretnego ubezpieczenia. Respondenci ocenili w skali od 1 do 5 czynniki wpływające na rezygnację z zakupu ubezpieczenia upraw, zwierząt oraz mienia ruchomego (tab. 5).

W wyniku przeprowadzonego badania można stwierdzić, że czynnikiem, który w największym stopniu zniechęca rolników do zakupu polisy ubezpieczenia upraw, są negatywne doświadczenia z przeszłości związane z wypłatą odszkodowania (średnia ocena 4,72). Rolnicy ponadto wskazywali, że świadczenia, które otrzymywali po wystąpieniu szkody, były niewspółmierne do strat, które wystąpiły w uprawach, a proces od wystąpienia szkody do wypłaty odszkodowania trwał zbyt długo, co działało zniechęcająco. Wyniki ankiety jednoznacznie wskazują jednak na wysoką świadomość respondentów dotyczącą potrzeby ubezpieczania upraw (czynnik „brak potrzeby” został oceniony na poziomie 1,61). Szczególnie w przypadku upraw rola ubezpieczeń jest niezwykle ważna. W kontekście zmieniających się warunków klimatycznych, przesunięcia sezonu wegetacyjnego czy występowania ekstremalnych zjawisk atmosferycznych rolnicy powinni o ubezpieczeniach upraw myśleć nie tylko w kontekście obowiązku, lecz narastającej potrzeby (Raport klimatyczny 2023, 2023). Nurzyńska (2024) wręcz wskazuje, że stosowanie instrumentów zarządzania ryzykiem w rolnictwie (którymi są m.in. ubezpieczenia) to obecnie konieczność. Ekstremalne zjawiska pogodowe, które charakteryzują się zarówno coraz większym zasięgiem przestrzennym, jak i intensywnością powodują znaczne straty w plonowaniu upraw w Polsce (Matyka, Kozyra i Siebielec, 2024). Ankietowani bardzo nisko ocenili zarówno czynnik „brak potrzeby zakupu polisy”, jak i „perspektywa pomocy państwa”. Wolą sami zapewnić sobie bezpieczeństwo w przypadku wystąpienia szkody niż liczyć na pomoc państwa czy władz lokalnych. Należy również podkreślić, że brak zakupu polisy ubezpieczeniowej upraw od minimum jednego ryzyka wiąże się z utratą możliwości uzyskania 100% pomocy ze strony państwa w momencie wystąpienia krytycznej sytuacji, np. klęski żywiołowej. Wobec tego zrozumiałe jest, że ankietowani rolnicy starają się zabezpieczyć swoje uprawy przed negatywnymi skutkami zjawisk pogodowych na własny koszt. Należy jednak dodać, że nie można uogólnić tej zależności na całą społeczność rolniczą w Polsce. Jak podaje Nurzyńska (2024), w 2022 roku zaledwie 20% z 1,2 mln rolników, którzy złożyli wnioski o płatności

Tabela 5. Czynniki mające wpływ na brak zakupu ubezpieczenia

Czynnik	Średnia ocena w skali od 1 do 5	Liczba osób wystawiających ocenę				
		1	2	3	4	5
Ubezpieczenia upraw						
Złe doświadczenie z wypłatą odszkodowania w przeszłości	4,72	0	0	1	3	14
Małe odszkodowanie	4,27	0	0	3	7	8
Długotrwała likwidacja	3,72	0	0	10	3	5
Wysokość składki	3,50	0	4	3	9	2
Duży stopień skomplikowania ubezpieczeń	3,16	0	6	4	7	1
Brak zaufania do zakładów ubezpieczeń	2,83	3	2	8	5	0
Brak potrzeby	1,61	11	3	4	0	0
Perspektywa pomocy państwa	1,61	12	2	3	1	0
Ubezpieczenia zwierząt						
Brak potrzeby	4,83	0	0	1	1	16
Wysokość składki	4,77	0	0	0	4	14
Małe odszkodowanie	4,16	0	0	2	11	5
Długotrwała likwidacja	4,11	0	0	2	12	4
Brak zaufania do zakładów ubezpieczeń	3,88	0	0	6	8	4
Duży stopień skomplikowania ubezpieczeń	3,27	0	3	9	4	2
Złe doświadczenie z wypłatą odszkodowania w przeszłości	3,16	2	3	5	6	2
Perspektywa pomocy państwa	1,00	18	0	0	0	0
Ubezpieczenia mienia ruchomego						
Małe odszkodowanie	4,77	0	0	1	2	15
Wysokość składki	4,66	0	0	0	6	12
Brak potrzeby	4,11	0	1	4	5	8
Brak zaufania do zakładów ubezpieczeń	3,94	0	0	3	13	2
Duży stopień skomplikowania ubezpieczeń	3,83	0	0	7	7	4
Długotrwała likwidacja	3,66	0	0	5	9	3
Złe doświadczenie z wypłatą odszkodowania w przeszłości	2,94	0	7	6	4	1
Perspektywa pomocy państwa	1,00	18	0	0	0	0

Skala od 1 (bardzo słaby czynnik) do 5 (bardzo silny czynnik).

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

bezpośrednie, ubezpieczyło minimum 50% deklarowanych do dopłat upraw (mimo obowiązku prawnego). Z reguły były to profesjonalne, towarowe gospodarstwa rolne, które ubezpieczenia stosują jako formę stabilizowania dochodów gospodarstwa.

W przypadku ubezpieczenia zwierząt wśród czynników, które wpływają negatywnie na zakup polisy ubezpieczeniowej, ankietowani najwyżej oceniali brak potrzeby ubezpieczenia się. Powodem tego może być mniejsze prawdopodobieństwo wystąpienia szkód w produkcji zwierzęcej aniżeli roślinnej, która jest prowadzona pod gołym niebem. Również zbyt wygórowane, zdaniem respondentów, składki ubezpieczeniowe niekorzystnie wpływają na decyzję o zakupie polisy ubezpieczeniowej. Rolnicy zarówno w przypadku ubezpieczenia upraw, jak i zwierząt gospodarskich mają możliwość zakupu polisy dotowanej z budżetu państwa, co znacząco obniża koszt takiego ubezpieczenia. W wyniku stosowanego limitu na dotacje nie każdemu rolnikowi udaje się jednak kupić tańszą polisę. Wobec tego, mimo chęci zakupu, często rolnicy nie zawierają umów z zakładem ubezpieczeniowym sugerując, że składka za ubezpieczenie bez dopłaty wiąże się ze zbyt dużym kosztem dla gospodarstwa. Wśród czynników, które również zostały wysoko ocenione jako zniechęcające do zakupu polisy, wymieniono zbyt małe odszkodowanie, długotrwałą likwidację szkód czy po prostu brak zaufania do zakładów ubezpieczeniowych.

Kluczowym czynnikiem wpływającym na decyzję o braku zakupu ubezpieczenia mienia ruchomego, podobnie jak w przypadku ubezpieczenia zwierząt, było zbyt małe odszkodowanie (ocena 4,77), zbyt wysoka składka (4,66) oraz brak potrzeby zakupu tego typu produktu ubezpieczeniowego (4,11). Warto również zauważyć, że wśród najniżej ocenianych czynników w każdej kategorii ubezpieczeń była perspektywa pomocy ze strony państwa. Rolnicy nie liczą na to, że wsparcie finansowe ze strony państwa w przypadku wystąpienia szkody może im zrekompensować zaistniałe w gospodarstwie straty. Jednocześnie czynnik ten nie wpływa na rolników zniechęcająco w kontekście zakupu polis ubezpieczeniowych.

Podsumowanie

Rolnictwo jest pod wieloma względami specyficznym działem gospodarki. Gospodarstwa rolne szczególnie często są narażone na różnego rodzaju ryzyko wynikające z wielu czynników zewnętrznych, które na nie oddziałują. Jednym z najczęściej występujących zagrożeń w rolnictwie jest ryzyko produkcyjne. Jest ono ściśle związane z panującymi warunkami klimatycznymi i środowiskiem naturalnym, od którego jest uzależniona właśnie produkcja rolna. Rolnicy chcąc minimalizować straty powstałe w swoich gospodarstwach, poszukują skutecznych metod ograniczania ryzyka, m.in. transferując je na zakład ubezpieczeniowy poprzez zakup odpowiedniej polisy.

Przegląd literatury oraz przeprowadzone badania ankietowe wykazały, że rolnicy często ograniczają zakres ochrony ubezpieczeniowej gospodarstwa do niezbędnego minimum. W przeważającej części wykupują jedynie obowiązkowe ubezpieczenia: OC rolnika oraz ubezpieczenie budynków wchodzących w skład gospodarstwa rolnego. Istnieje wiele czynników, które determinują chęć zakupu polisy ubezpieczeniowej przez gospodarstwa rolne. Z przeprowadzonych badań wynika, że głównym czynnikiem

powodującym zakup ubezpieczeń obowiązkowych była ich obligatoryjność. W przypadku ubezpieczeń dobrowolnych o zakupie polisy decydowało przede wszystkim występowanie w gospodarstwie strat w poprzednich latach. Dopiero w drugiej kolejności rolnicy wskazywali, że kupują ubezpieczenia obowiązkowe i dobrowolne, by zapewnić bezpieczeństwo w gospodarstwie.

Czynniki, które miały wpływ na brak zakupu polisy, były dość zróżnicowane w zależności od rodzaju ubezpieczenia. W przypadku dobrowolnego ubezpieczenia upraw ankietowani wskazywali głównie na fakt, że nie wykupują polisy z uwagi na złe doświadczenia z zakładem ubezpieczeniowym w poprzednich latach, zbyt niskie odszkodowanie oraz długotrwały proces likwidacji szkody. Z kolei w przypadku ubezpieczenia mienia oraz zwierząt gospodarskich głównym powodem rezygnacji było przekonanie rolników, że są niepotrzebne. Ponadto rolnicy wskazywali także na kwestie finansowe twierdząc, że stawki ubezpieczeń są zbyt wysokie, a odszkodowanie, na które mogą liczyć po wystąpieniu szkody, zbyt niskie. Ubezpieczenia dobrowolne były najczęściej wykupywane przez właścicieli dużych gospodarstw, których głównym źródłem utrzymania było gospodarstwo.

Literatura

- Czuba, T. (2020). Ubezpieczenia gospodarstw rolnych w Polsce – wyniki badań empirycznych. *Ubezpieczenia w Rolnictwie – Materiały i Studia*, 2 (74), s. 197-217. DOI: <http://doi.org/10.48058/urms/74.2020.5>
- Ellis, E. (2017). Farmers' Willingness to Pay for Crop Insurance: Evidence from Eastern Ghana. *International Journal of Agricultural Management and Development (IJAMAD)*. Iranian Association of Agricultural Economics, 7 (4), 447-463.
- Falola, A., Ayinde, A. E., Agboola, B. O. (2013). Willingness to take agricultural insurance by cocoa farmers in Nigeria. *International Journal of Food and Agricultural Economics*, 1 (1), 97-107.
- Grodź, M., Gajda, D. (2012). Ubezpieczenia rolnicze i świadomość ubezpieczeniowa rolników. *Wiadomości Ubezpieczeniowe* 1, s. 99-110.
- Kislingerová, S., Jindřich, Š. (2022). Factors Influencing the Take-Up of Agricultural Insurance and the Entry into the Mutual Fund: A Case Study of the Czech Republic. *Journal of Risk and Financial Management*, 15 (8), 366. DOI: <https://doi.org/10.3390/jrfm15080366>
- Knapp, L., Wuepper, D., Finger, R. (2021). Preferences, Personality, Aspirations, and Farmer Behavior. *Agricultural Economics*, 52, s. 901-913.
- Kurdyś-Kujawska, A. (2017). Rolnicy w systemie ubezpieczeń rolnych – uwarunkowania braku ochrony ubezpieczeniowej gospodarstw rolnych. W: S. Wieteska, I. D. Czechowska (red.). *Granice finansów XXI wieku. Bankowość i ubezpieczenia*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, s. 169-185.
- Kurdyś-Kujawska, A., Sompolska-Rzechuła, A. (2016). Wpływ ubezpieczeń gospodarczych na rozwój gospodarstw rolnych. *Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician*, 11, s. 34-53.
- Laska, D., Wicki, L. (2012). Rodzaje ryzyka w działalności rolniczej oraz ich postrzeganie przez rolników. *Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej. Zeszyty Naukowe SGGW*, 95, s. 23-40.
- Linhoff, M., Mußhoff, O., Parlasca, M. C. (2023). Insuring against droughts: addressing issues of trust, transparency and liquidity in the demand for livestock index insurance. *Climate and Development*, 15 (3), s. 240-250. DOI: <https://doi.org/10.1080/17565529.2022.2077689>

- Matyka, M., Kozyra, J., Siebielec, G. (2024). Uwarunkowania środowiskowo-klimatyczne produkcji rolniczej. W: W. Poczta, A. Hałasiewicz (red.). Polska wieś 2024. Raport o stanie wsi. 20 lat w Unii Europejskiej. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 193-212.
- Njegomir, V., Demko-Rihter, J. (2018). The Problem of the Demand for Crop Insurance: The Case of Serbia. *Ekonomika Poljoprivrede*, 65, s. 995-1014.
- Nurzyńska, I. (2024). Rola Wspólnej Polityki Rolnej w finansowaniu rozwoju wsi i rolnictwa. W: W. Poczta, A. Hałasiewicz (red.). Polska wieś 2024. Raport o stanie wsi. 20 lat w Unii Europejskiej. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar, s. 125-141.
- Organization for Economic Cooperation and Development (2000). *Income Risk Management in Agriculture*. Paris: Copyright Clearance Center.
- Stempel, R. (2010). Ubezpieczenia rolne w gospodarstwach rolników indywidualnych Polski Północnej. *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, 2, s. 33-47.
- Stoeffler, Q., Opuz, G. (2022). Price, Information and Product Quality: Explaining Index Insurance Demand in Burkina Faso. *Food Policy*, 108, s. 102213. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.foodpol.2021.102213>
- Stojanović, Ž., Rakonjac-Antić, T., Koprivica, M. (2019). Farmers' Willingness to Purchase Crop Insurance: Evidence from Wheat and Raspberry Sectors in Serbia. *Ekonomika Poljoprivrede*, 66, s. 1107-1125.
- Strupczewski, G. (2016). Identyfikacja kluczowych determinant zakupu dotowanego ubezpieczenia upraw rolnych i zwierząt gospodarskich. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 415, s. 225-240.
- Ustawa z dnia 7 lipca 2005 r. o ubezpieczeniach upraw rolnych i zwierząt gospodarskich (Dz.U. 2005 nr 150 poz. 1249).
- Wicka, A. (2014). Ubezpieczenia rolne jako metoda zarządzania ryzykiem w opinii rolników. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 804, Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia nr 67*, s. 255-261.

Factors influencing the lack of purchasing agricultural insurance on the example of Wągrowiec County

Abstract. The aim of the article was to identify the key factors influencing the lack of insurance coverage on farms. The paper presents the results of survey research conducted among a group of farmers from Wągrowiec County. Based on the research conducted, it can be concluded that farmers often limit the scope of insurance protection of the farm to the necessary minimum, and the decision to purchase appropriate insurance is determined by many factors. Depending on the type of insurance, the main factors determining the lack of purchase of insurance are bad experiences with insurance companies, too high insurance price, too low compensation or simply the belief that the insurance is unnecessary.

Keywords: agricultural holdings, lack of insurance cove, risk management, farmers